

Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų vaidmuo įgyvendinant šeimos politiką

Jurgita Vorevičienė, Eglė Butkevičienė

*Kaunas University of Technology
A. Mickevičiaus g. 37, LT – 44240, Kaunas*

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppa.14.1.11415>

Anotacija. Straipsnyje analizuojamas nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) vaidmuo įgyvendinant Lietuvos šeimos politiką. Tiriama NVO veiklos bruožai ir problemos, su kuriomis susiduria šios organizacijos, siekiamos užtikrinti šeimos gerovę, stiprinti šeimos institutą. NVO vaidmuo įgyvendinant šeimos politiką teoriškai yra svarbus daugeliu aspektų – valstybės lėšų taupymo, bendruomeniškumo, glaudesnio ryšio tarp piliečių ir apskritai asmenų skatinimo, aktyvesnės, už savo teises kovojančios visuomenės, dalyvaujančios bendruomenės ir valstybės gyvenime, ugdymo. Tirti tokią NVO veiklos sritį aktualu, nes, pasigendant itin reikalingų pilietinių iniciatyvų šeimos gerovės srityje, NVO įtraukimas į šeimos politikos įgyvendinimą aktualizuojamas dabartiniame moksliniame diskurse ir tiriamas pernelyg mažai. Siekiant ištirti NVO vaidmenį, kurį jos atlieka, dalyvaudamos Lietuvos šeimos politikos įgyvendinimo procese, straipsnyje dėmesys skiriamas NVO vykdomų veiklų, kuriomis jos siekia didinti šeimos gerovę, ir problemų, su kuriomis jos susiduria šiose veiklose, analizei.

Reikšminiai žodžiai: nevyriausybinių organizacijos, šeimos politika, šeimos politikos įgyvendinimas, paslaugos šeimoms.

Keywords: non-governmental organizations, family policy, family policy implementation, services for families.

Įvadas

Dažnai NVO pristatomos kaip lygiavertis ar net pranašesnis veikėjas visuomenės problemų sprendimo klausimais už valstybės institucijas dėl savo lankstumo organizuojant ir vykdančią veiklą, paslaugų pigumo, mobilumo „teikiant visuomenei įvairias socialines paslaugas ir stiprinant socialinę sanglaudą“ [21, p. 41], taip pat dėl artimo kontakto su bendruomene, leidžiančio greičiau užmegzti „ryšį su pažeidžiamiausiomis socialinėmis grupėmis“ teikiant „joms veiksmingą pagalbą“ [1,

p. 157–158]. Tačiau, kita vertus, mokslininkai pasigenda didesnio visuomenės aktyvumo ir įsitraukimo į šio sektoriaus organizacijų veiklą [9, p. 295]. Tai dažniausiai argumentuojama pilietine apatija, lemiančia stygių stiprių NVO, galinčių prisidėti prie teisės aktų leidybos bei adekvačių ir realių padėtų atitinkančių šeimos politikos priemonių kūrimo [9, p. 298].

Lietuvoje NVO dalyvavimas, įgyvendinant šeimos politiką, nėra plačiai tirtas. Atliekami šeimos sampratos ir šeimos instituto pokyčių tyrimai [15; 19; 17; 23; 3; 5], šeimos politikos priemonių ir jų prieinamumo šeimoms lyginamuoju aspektu analizė [4; 22; 21; 8; 11; 2; 14], paramos šeimai, auginančiai vaikus, priemonių vertinimas [26] ir daugelis kitų panašių tyrimų. Egzistuoja keletas išvalgų ir darbų, kuriuose tiriamas subsidiarumo principo taikymas šeimos politikoje [32; 6], taip pat viso trečiojo sektoriaus organizacijų (neišskiriant NVO pagal orientaciją į atskiras visuomenės grupes), jų dalyvavimo formuojant politiką, priimant ar įgyvendinant sprendimus tyrimai. Autoriai savo darbuose pažymi, jog esminės priežastys, kad nėra NVO visaverčio ir aktyvaus politikos ir visuomenės dalyvio statuso, tai: pilietinis vangumas, visuomenės abejingumas, tarpsektorinio bendradarbiavimo trūkumas, lėšų stygiaus problema [9; 1].

Straipsnio aktualumą lemia tai, kad nagrinėti dalyvaujančių Lietuvos šeimos politikos įgyvendinimo procese NVO veiklos bruožus, siekiant išanalizuoti ir iširti esmines kliūtis, stabdančias NVO veikti aktyviau, intensyviau ir plačiau šeimos gerovės srityje, svarbu ir reikšminga ne tik moksliniu, tačiau ir „praktiniu požiūriais, nes tyrimų ir platesnių diskusijų“, įtraukiančių mokslininkus, su šia sritimi susijusius specialistus, šeimas, visą suinteresuotą visuomenę, trūksta [6, p. 250]. NVO tiriamos dažniausiai bendroju aspektu, neišskiriant NVO veiklos į segmentus, t. y. netiriant atskirų visuomenės grupių ir jų narių problemų arba menkai jas tiriant. Todėl, siekiant iširti NVO vaidmenį, kurį jos atlieka, dalyvaudamos Lietuvos šeimos politikos įgyvendinimo procese, keliamas probleminis klausimas: kokias veiklas vykdančios NVO siekia didinti šeimos gerovę ir stiprinti šeimos institutą ir su kokiomis problemomis NVO susiduria vykdydamos tokią veiklą? Atsižvelgiant į tai, autoriai kelia tikslą išanalizuoti Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų vaidmenį, įgyvendinant šeimos politiką.

Pirmoje straipsnio dalyje yra aptariama šeimos politikos samprata ir pagrindinės šeimos politikos įgyvendinimo priemonės, taip pat nagrinėjama Lietuvos šeimos politikos specifika. Antroje straipsnio dalyje pristatomi empirinio tyrimo duomenys, atskleidžiantys Kauno mieste veikiančių ir šeimos politiką įgyvendinančių nevyriausybinių organizacijų veiklos specifiką ir pagrindines problemas. Tyrimo metodas – struktūruotas interviu su Kauno mieste šeimos gerovės srityje veiklą vykdančių nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bei kitų Kauno miesto viešojo administravimo įstaigų atstovais.

Šeimos politikos samprata ir priemonės Lietuvoje

Šeimos politika – dalis bendrojo gerovės valstybės sampratos konteksto, apimančio ne tik finansinę, socialinę, institucinę pagalbą šeimoms, ir kartu

kompleksiškai reaguojanti į visus žmogaus poreikius, atsižvelgiant į bendrą šeimos narių problemų sprendimo ir galimybių plėtros politiką, skatinančią šeimų savarankiškumą, visokeriopą aktyvią veiklą. Dažniausiai ji apibrėžiama kaip viešosios politikos dalis, nukreipta užtikrinti šeimos gerovę naudojant „valstybės inicijuojamas ir (arba) įgyvendinamas socialines, ekonomines priemones“ [16, p. 35], kurios padėtų stiprinti šeimos socialinį institutą, skatintų gyventojų kokybinį ir kiekybinį atkūrimą, didintų šeimų savarankiškumą sprendžiant joms iškilusius sunkumus [21, p. 44].

Yra skiriamos dvi šeimos politikos sampratos: siauroji ir plačioji. Remiantis pirmąja, šeimos politika yra apibūdinama kaip orientuota į poras su vaikais ir (arba) vienišus tėvus politika [4, p. 1; 11, p. 43] arba kaip politikos priemonės, apimančios tik šeimas su ikimokyklinio amžiaus vaikais [15, p. 35]. Remiantis šiuo apibrėžimu, šeimos politikos priemonės yra sukonzentruotos tik į pašalpas, kompensacijas, lengvatas, socialines paslaugas ar tam tikras privilegijas šeimai: motinystės, tėvystės atostogas, mokesťines nuolaidas ir pan. Minėtos politikos priemonės siejamos su asmenų profesine veikla ir jos derinimu su šeiminiu gyvenimu, t. y. egzistuoja galimybė tėvams patiems prisidėti prie vaikų auklėjimo ir socializacijos įgūdžių, kuriuos asmuo paprastai gauna šeimoje, lavinimo taikant tokias politikos priemones: įvairias atostogas tėvams, darbo vietos užtikrinimą ir išlaikymą.

Plačioji šeimos politikos samprata apima ir kitas viešosios bei socialinės politikos sritis, kuo siekiama pagerinti šeimos gyvenimą ne tik finansiniu aspektu. Į šiam socialiniam institutui palankią politiką žvelgiama platesniu, holistiniu žvilgsniu – apimamos viešojo transporto paslaugos, kokybiško maisto užtikrinimo būtinybė šeimai, lygių vyrų ir moterų galimybių, pagyvenusių, neįgalių asmenų gerovės užtikrinimas, palankios šeimai darbo aplinkos kūrimas ir kt. sritys [pagal 4, p. 2; 10, p. 8–9]. Šeimos politika šia prasme yra neatsiejama nuo bendro gerovės valstybės konteksto, kuriame svarbu tiek darbo, tiek socialinio aprūpinimo, pensijų, tiek ir šeimos politika kartu, neišskiriant priemonių, skirtų individualiam asmeniui [11, p. 44; 18, p. 14].

Paminėtina keletas svarbiausių su šeima susijusių politikos priemonių klasifikacijų, leidžiančių nustatyti valstybės formuojamą ir vykdomą politiką šiuo klausimu. Tokios priemonės yra klasifikuojamos pagal sritis, apimtis, valstybės intervencijos į šeimos gyvenimą intensyvumą ir pan. Nepaisant tarp paminėtų šeimos politikos priemonių egzistuojančių skirtumų, visos jos turi vieną esminį tikslą – palengvinti šeimos padėtį, suteikiant jai „tam tikrų privilegijų“; taip valstybė savo ruožtu siekia didesnių tikslų [11, p. 42–44], pavyzdžiui, tautos, valstybės išlikimo, jos tęstinumo, plėtros.

Pagal „valstybės intervencijų į šeimos gyvenimą išreikštumo laipsnį“ politika skiriama į: a) implicitinę ir b) eksplicitinę arba a) netiesiogiai išreikštą ir b) tiesiogiai bei aiškiai išreikštą šeimos politiką. Pirmoji apima priemones, lengvinančias šeimos problemų sprendimą. Jai būdingas viešai deklaruojamos bendros šeimos politikos ir institucijos, kuruojančios tą sritį, nebuvimas. Prie tokių šalių Europoje priskiriamos Ispanija, Airija, Didžioji Britanija, kuriose šeima laikoma privačia, saugoma nuo

valstybės kišimosi, sfera [11, p. 45–46]. Kaip parodė tyrimai, šeimos savarankiškumas ir privatumas bei menkas valstybės dėmesys šiam institutui dar nereiškia, kad šeimos gerovė nuo to nukentė [8, p. 49]. Eksplicitinei šeimos politikai būdinga institucinis autonomiškumas, t. y. egzistuoja atskira institucija šeimos klausimams spręsti, politiniam diskursui svarbiausia šeimos, o ne atskirų sričių (tokių, kaip moterų, vaikų teisės, santuokos problemos) klausimai [11, p. 45–46].

Analizuojant politikos priemonių klasifikaciją pagal dydį (gerovės valstybės intervencija, minimali valstybės intervencija ir selektyvi valstybės intervencija), Lietuvoje vyrauja trečioji šeimos politikos priemonių grupė – selektyviai taikoma valstybės intervencija, kuri „remiasi įstatyminės bazės sukūrimu, socialinėmis paslaugomis ir pinigine parama“ [14, p. 82], iš esmės orientuota į sudėtingose, kritinėse situacijose esančias šeimas. Pagal šeimos politikos priemonių sritis dažniausiai aptinkamas horizontalus politikos priemonių skirstymas: finansinės, darbo ir šeimos derinimo, socialinės, remiančios vaikus ir tėvystę intervencijos [27, p. 92–95; 11, p. 43–45]. Kaip tik tokio tipo priemonės yra aptinkamos Lietuvoje, siekiant užtikrinti ir gerinti šeimų gyvenimą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, jog daugiausia šeimos politikos priemonių mūsų šalyje orientuota į socialiai remtinus ir valstybės išlaikomus asmenis (jų šeimas).

Lietuvos šeimos politikos tikslas yra „rengti ir įgyvendinti priemones, kad būtų sudarytos sąlygos šeimai būti autonomiškai, atsakingai, tvirtai, stabiliai, aktyviai ir savarankiškai institutu, gebančiam savarankiškai atlikti savo funkcijas“ [29]. Tai apima šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimą, „ikimokyklinio ugdymo plėtrą, darbo santykių lankstumo problematiką, išmokas tėvams, auginantiems vaikus, vyresnio amžiaus žmonių globos klausimus ir kt.“ [25; 13]. Tačiau, kaip pastebi analitikai, toks ministerijos keliamas šeimos politikos tikslas daugiau deklaratyvus [12, p. 13–14], be konkrečių kriterijų, siektinų rezultatų ir be galimybės nustatyti, ar užsibrėžtas tikslas pasiektas ir ar įgyvendinti uždaviniai. Tokia situacija įvardijama kaip visiškai neįžvalgi, netoliaregiška, labiau fragmentiška, sporadiška, nepasverta, nes šeimos politika Lietuvoje, kaip ir nepriklausomybės pradžioje, migruoja tarp tiesioginės ir netiesioginės, tarp eksplicitinės ir implicitinės, aktyvios ir pasyvios [27, p. 148; 28, p. 91; 24, p. 114]. Taip pat tebėra orientuota į pasekmes ir jų šalinimą, t. y. į problemas, kurios slepia šeimas esamuoju laiku, nenumatant ir neplanuojant strateginės ateities vizijos, kas lemia nesibaigiančius ginčus ir diskusijas, kai kritikuojamos Lietuvoje egzistuojančios šeimos politikos priemonės ir neaiškios kryptys [8, p. 83; 12, p. 14].

Šeimos politikos nuolatinį kitimą lemia ir tai, kad Lietuvoje veikiančios politinės partijos neturi aiškios vizijos apie joms priimtina socialinės politikos modelį, kuriuo remiantis galėtų būti kuriama, formuojama ir šeimos politika [27, p. 149]. Nesutariama ir dėl to, ar konkrečios institucijos, vykdančios tik šeimos politiką, nebuvimas ar buvimas turi esminę reikšmę šioje srityje. Kavoliūnaitės-Ragauskienės teigimu, egzistuojant tokiai institucijai pagerėtų šeimos politikos situacija Lietuvoje, tačiau, Jančaitės manymu, tai būtų tik nenaudingos išlaidos ir tam, kad šeimos politika Lietuvoje būtų įgyvendinama kokybiškiau ir efektyviau, nei yra, pakaktų glaudaus tarpinstitucinio ir tarpsektorinio bendravimo ir bendradarbiavimo [7, p. 49].

Pagrindinė šeimos politiką kuruojanti institucija Lietuvoje yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kuriai pavesta „įgyvendinti šeimos, jaunimo, vaiko teisių apsaugos ir socialinės paramos šeimoms politiką“ [7, p. 47]. Greta šios ir kitų institucijų mūsų šalyje formuojant ir įgyvendinant šeimos politiką dalyvauja nevyriausybinių organizacijų, teikiančių paslaugas šeimoms, kurių teikti negali ar neturi galimybių valstybės institucijos. NVO gali būti ir kaip darantis įtaką šeimos politikai, jos sprendimams centrinėse ir vietos valdžios institucijose veikėjas, ir kaip numatytų politikos priemonių įgyvendintojas, taikantis praktikoje su šeimos gerove susijusius sprendimus.

Šeimos politika įgyvendinama taikant NVO subsidiarumo principu, t. y. „iš apačios“ kilusių iniciatyvų dalyvavimu, užtikrinančiu „išsamesnį ir tikslesnį piliečių poreikių pažinimą“ bei skatinančiu NVO „prisidėti formuojant veiksmingesnę politiką“ [6, p. 249–250]. Tai aukštesniųjų valstybės valdymo institucijų pagalba nevyriausybiniams organizacijoms, bendruomenei, šeimai ir net pačiam asmeniui, kai sprendžiamos kilusios problemos skatinant paties subjekto savarankiškumą ir iniciatyvumą, asmeninę atsakomybę [5, p. 176–177; 30, p. 330]. Nevyriausybinių organizacijų veiklos poreikis, įgyvendinant valstybinę šeimos politiką, atsiranda dėl pačioje visuomenėje vykstančių pokyčių ir iškilus būtinybei padėti spręsti asmenų, jų grupių socialines problemas [31, p. 123]. Taigi piliečiai tarsi patys, dalyvaujant trečiojo sektoriaus veikloje, gali prisidėti ir nuolat domėtis, net daryti įtaką valstybės formuojamai politikai. Be to, tikslingai savo srityse veikiant nevyriausybinių sektoriaus organizacijoms į visuomenės socialines problemas yra atkreipiamas kitų sektorių dėmesys ir lėšos.

Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų veikla šeimos politikos srityje

Atsižvelgiant į jau aptartas valstybės ir nevyriausybinių organizacijų intervencijos į šeimos gyvenimą galimybes, autoriai siekia išanalizuoti NVO vaidmenį, įgyvendindami šeimos politiką Kauno miesto pavyzdžiu. Empiriniam tyrimui įgyvendinti pasirinktas interviu metodas. Tyrime dalyvavo 13 informančių, iš kurių 9 atstovauja Kauno mieste šeimos gerovės srityje veiklą vykdančioms nevyriausybiniams organizacijoms ir 4 – vietos valdžios ir kitoms Kauno miesto viešojo administravimo įstaigoms. Visos informantės – moterys, turinčios ne žemesnį nei universitetinį bakalauro išsilavinimą. Daugiausia informančių turėjo socialinio darbo magistro kvalifikaciją, 2 informantės – socialinių mokslų daktarės. Visiems informantams buvo suteikti kodai, siekiant neatskleisti nei respondento asmens tapatybės, nei organizacijos, kuriai jis atstovauja, pavadinimo. Kodai sudaryti dvejopai: remiantis trečiojo sektoriaus organizacijų trumpiniu NVO, valstybinio sektoriaus įstaigų trumpiniu VAL. Tyrimo vykdymo laikas – 2014 m. rugsėjo–spalio mėn. Atliekant pusiau struktūruotą interviu, gauti duomenys analizuoti turinio (*content*) analizės duomenų interpretavimo metodu.

NVO veikla šeimos gerovės srityje

Siekdamos užtikrinti šeimų gerovę, visos NVO, dirbančios šioje srityje, teikia paslaugas šeimoms, atsižvelgdamos į organizacijos tipą, misiją ir savo pagrindinį tikslą. NVO paslaugos tarpusavyje labai panašios. Skirtumą galima išvelgti tik išsigilinus į paslaugų turinį, t. y. religinės organizacijos paslaugų teikimą grindžia krikščioniškosiomis vertybėmis skiepydamos klientams šios pasaulėžiūros tam tikrus aspektus. NVO, nepriklausančios bažnyčios įtakai, labiau orientuojasi į pagalbą šeimoms per psichologinio nepriklausomumo ir asmens individualumo, savarankiškumo prizmę, į pasiūlos bei paklausos santykį, į finansinį paslaugos atsiperkamumo aspektą ne pelno, o organizacijos populiarumo prasme.

Visos tyrime dalyvavusiose NVO siekia teikti psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijas, rengti įvairias šventes šeimoms – klientams, vykdyti grupinius savipagalbos užsiėmimus. NVO teikiamas paslaugas galima suskirstyti pagal specifiką į tokias kategorijas arba grupes (žr. 1 lentelę): 1) vaikų, jaunimo užimtumas; 2) individualios ir bendros šeimos narių konsultacijos dėl egzistuojančių psichologinių, teisinių, materialinių ir kt. problemų; 3) parama daiktais ir maistu; 4) klientų lankymas namuose ir kitur (pvz., globos įstaigose, ligoninėse); 5) kultūriniai ir proginiai renginiai, išvykos; 6) mokymų, seminarų paslauga šeimoms ir specialistams, dirbantiems su šeimomis; 7) socializacijos skatinimas ir lavinimas vykstant grupiniams užsiėmimams; 8) tarpininkavimo ir atstovavimo valstybės institucijose, įstaigose paslaugos.

Pasiteiravus informančių iš valstybinių įstaigų, bendradarbiaujančių su NVO šeimos gerovės srityje, apie tai, ar NVO paslaugos atitinka šeimoms reikalingos pagalbos pasiūlą, informantės atskleidė, kad, viena vertus, atitinka, kita vertus, neatitinka. Jų manymu, NVO labiau linkusios teikti tas paslaugas, kurių teikimą vykdydama projektinį finansavimą remia valstybė, bet ne tas, kurių galbūt labiau pasigendama dirbant su šeimomis, pavyzdžiui, dirbant su neįgaliais, turinčiais elgesio sutrikimų vaikais, nusikalstamo elgesio vaikais ir pan., arba pasigendama kaip tik didesnės orientacijos per paslaugas į šeimą kaip vienetą, o ne į atskirus jos narius: „...tas nevyriausybininkų orientavimasis vien tik į vaikus ar kitą siaurą grupę nėra atsakingas. [...] nevyriausybininkai galėtų apsvarstyti tokias galimybes, kaip būti labiau orientuotam ne vien į rizikos šeimas, bet ir į tą truputį aukščiau rizikos esantį [...] sunkiai besiverčiantį sluoksnį. Tendencingai eiti vien tik į vaikų dienos užimtumą ar [...] į įdarbinimo projektus nėra prasmės, galima kur kas plačiau.“ (VAL2)

NVO teikiamų paslaugų šeimoms pasiūlos ir paklausos neatitikimui įtaką daro ir tai, kad nėra valstybinės šeimos politikos aiškių tikslų ir gairių, orientuojamasi tik į pasekmių šalinimą šeimoms susidūrus su vienokiomis ar kitokiomis problemomis. Nekuriamos prevencinės priemonės, galinčios padėti išvengti kritinių pasekmių: „...valstybė pirmiausia turėtų orientuotis paslaugas teikti ne toms šeimoms, kurios jau yra dugne, bet būtent stiprinti šeimas, nelaukti, kol jos atsidurs užribyje. Tai būtent tas prevencinių paslaugų kūrimas ir stiprinimas turėtų būti labiau išreikštas, nei yra šiuo metu.“ (NVO4).

1 lentelė. NVO šeimoms teikiamos paslaugos

Paslauga	Iliustruojantis teiginys (interviu citata)
Vaikų, jaunimo užimtumas	„Socialinė darbuotoja dirba su vaikais iš soc. rizikos šeimų.“ „...su jaunimu dirba doktorantė menotyrininkė teatrologė...“ (NVO5) Šią paslaugą minėjo: NVO1, NVO5, NVO6
Individualios ir bendros šeimos narių konsultacijos	„Ir individualus darbas vyksta, ir grupėje darbas: tiek su vaikais, tiek su tėvais.“ (NVO5), „...individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos tėvams ir vaikams...“ (NVO9) Šią paslaugą minėjo: NVO1, NVO2, NVO3, NVO4, NVO5, NVO6, NVO8, NVO9
Maitinimo paslaugos ir parama daiktai	„...turime labdaros valgyklą, kur gali ateiti pavalgyti žmonės, gaunantys labai mažas pajamas, asocialūs, grįžę iš įkalinimo įstaigų, seneliai, kurie neturi prieglaudos, jie irgi pamaitinami.“(NVO6); „...prie skurdo mažinimo centras prisideda, organizuodamas tam tikrą materialią pagalbą...“(NVO3) Šią paslaugą minėjo: NVO2, NVO3, NVO6
Klientų lankymas namuose ir kitur	„...turime tik 2 parapinius senelių namus, kur seneliai globojami, o dalis mūsų savanorių aplanko ir tas senelių įstaigas, kurios priklauso socialiniam tinklui. Aplanko, kad nesijaustų tokie vieniši.“ (NVO6) Šią paslaugą minėjo: NVO2, NVO4, NVO6
Kultūriniai ir proginiai renginiai, išvykos	„Yra paprasčiausios tokios organizuojamos kokios vakaronės, pasibuvimai, kartais stovyklos, kartais šiaip šeimų kokia nors šventė...“ (NVO1); „...maždaug 3 kartus per metus bendri vaikų ir tėvų renginiai, pavyzdžiui, mamų diena... tarp Kalėdų ir Naujųjų metų į teatrą vedamės. Arba šiaip kažkokią ekskursiją bendrą darom tėvų arba vaikų.“ (NVO2) Šią paslaugą minėjo: NVO1, NVO2, NVO4, NVO5, NVO6, NVO9
Mokymai	„Dar viena iš strateginių krypčių yra visuomenės informavimas ir mokymų organizavimas.“ (NVO7); „Matom, kad problemos šeimai kyla mokykloje dėl mokytojų elgesio, darom programas mokytojams.“ (NVO8); „...tėvystės įgūdžių grupė, atsižvelgiant į vaikų amžių. Yra grupė, kuri skirta auginantiems mažamečiams vaikams, yra grupė tėvams, kurie augina paauglius, taip pat ... tėvų, kurių vaikai lanko dienos centrus, integracija į darbo rinką...“ (NVO3) Šią paslaugą minėjo: NVO1, NVO3, NVO5, NVO7, NVO8
Socializacijos skatinimas	„...siekiama, kad vaikas socializuotųsi, kad jis užsibrėžtų tikslus didesnius.“ (NVO5) Šią paslaugą minėjo: NVO4, NVO5
Tarpininkavimo ir atstovavimo valstybės institucijose, įstaigose paslaugos	„Tai yra atstovavimas tiems vaikams ir tų šeimų interesams visose trijose ministerijose. Tai yra inicijavimas pakitimų, tai yra darbas darbinėse grupėse prie ministerijų. Tai – lobistinė veikla.“ (NVO7); „...kai seni žmonės būna apgauti, tai į socialinį skyrių kreipiamės ir padedam, net tarpininkaujame teisme.“ (NVO6) Šią paslaugą minėjo: NVO4, NVO6, NVO7

Susidariusią problemą siūloma spręsti skatinant aktyviau veikti NVO: „...jei būtų nevyriausybinių organizacijų, kurios sugebėtų pritraukti lėšų ar iš Lietuvos, ar iš europinių fondų, ar pan. ir teikti pagalbą toms šeimoms ilgą laiką, tai, manyčiau, rezultatas būtų geresnis.“ (VAL4) NVO atstovai šiame procese mato valstybę kaip aktyvesnį veikėją: „Manau, kad jei ne per pusę, tai vis tiek remdamasi nevyriausybinių organizacijomis pagrindą turėtų formuoti valstybė. Nes jų ir resursai didesni.“ (NVO6)

Remiantis aptartais duomenimis, darytina prielaida, jog paslaugų pasiūla ir paklausa labiau neatitinka viena kitos, nei atitinka iš esmės dėl NVO ir valstybės teikiamų vienodų prioritetų padėti socialinės rizikos ir socialiai remtinoms šeimoms. Tačiau nefiksuojami jokie statistiniai duomenys ar grįžtamojo ryšio vertinimas: kas iš tiesų pasiteisina kaip šeimos institutą stiprinanti priemonė ir veikla, o kas galbūt nedavė jokio rezultato, ir tos paslaugos ar veiklos derėtų atsisakyti.

NVO ir šeimų interesų atstovavimas politikoje

NVO svarbų vaidmenį turi atlikti ir gindamos šeimos interesus formuojant šeimos politiką, darydamos įtaką svarbių šeimos institutui sprendimų priėmimo procesuose. Tą pabrėžė visos tyrime dalyvavusios NVO informantės. Jos pateikė savo požiūrį, susijusį su Lietuvos šeimos politika, tačiau visos organizacijos šios srities politiką įsivaizdavo ir suvokė skirtingai, pateikė įvairius šios sistemos trūkumus. Tai rodo nepakankamą dėmesį šiai viešosios ir socialinės politikos sričiai, kurioje dirba ir pačios tyrime dalyvaujančių informančių atstovaujamos NVO. Tyrimo duomenys rodo, jog NVO domėjimasis šeimos politika apsiriboja tik domėjimusi Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamų projektų šeimos gerovės srityje reikalavimais, siekiant gauti finansavimą.

Tik kelios informantės (NVO7 ir NVO8) iš tikrųjų galėjo pateikti konkretesnę ir išsamesnę organizacijos dalyvavimo formuojant šeimos politiką, priimant sprendimus patirtį, atsakydamos į klausimus: „Ar organizacijoje yra domimasi Lietuvos šeimos politika?“ „Kaip organizacija gina ir užtikrina šeimų teises, poreikius bei interesus valdžios institucijose?“ „Tikrai visur dalyvaujam, žinom, kas vyksta, kur vyksta, kokie įstatymai, esam visur kviečiami kaip gerai vertinama organizacija. [...] visur siunčiam po savo atstovą, jei yra svarstomas ar rengiamas įstatymo projektas, susijęs su šeima.“ (NVO8)

Kitos informantės teigė, kad dalyvavimą priimant šeimos politikos sprendimus, šeimų interesų atstovavimą įpareigojusios ir perleidusios įgaliotiniams, teikiantiems centrinei ir vietos valdžiai pasiūlymus atsižvelgiant į organizacijų darbuotojų matomas, pastebimas ir atstovams referuojamas problemas, su kuriomis susiduriama organizacijos, teikiančios paslaugas šeimoms, siekiant joms padėti susiklosčius kritinėms šeimų gyvenimo situacijoms ar iškilus sunkumams, veikloje. Tai argumentuojama tuo, jog užsiimant politika nebeliktų laiko praktiniam darbui su konkrečiu žmogumi ir jo problema: „Apskritai, aišku, domimės, mes negalim nesidomėt. [...] Iš mūsų buvo reikalaujama dalyvaut politikoje, ir mes pamatėme, kad tai yra taip sudėtinga, kad tai yra toks didelis darbas, reikalaujantis tokio teisinio

išprusimo, nes reikia įstatymus nagrinėti, analizuoti, teikti pasiūlymus, kad mums nelieka laiko rašyti projektus ir dirbti su konkrečiu žmogumi. Tai šiuo atveju mūsų organizacija ir Nacionalinė tėvų asociacija tuos vaidmenis kaip ir išsiaiškino. Mes dirbam su šeimomis, o jie daugiau daro politiką. Mes jiems referuojam, kokia situacija, kokios problemos. [...] rengiam parašų akcijas, svarstydami tam tikrus įstatymus, darydami įtaką politikai Seime, savivaldybėje, svarstydami su šeima susijusius atvejus.“ (NVO5)

Dalis NVO akcentavo dalyvavimo formuojant politiką būtinumą, kai valdžia „kėsinasi“ tam tikrais sprendimais į bažnyčios ir religijos dogmas, tradicijas: „...stebim, kaip viskas vykdoma: kad būtų darbo vietų daugiau, kad šeimos galėtų save išreikšti, kad būtų pagalbos tokiu kritiniu atveju [...] visada pasisakom už gyvybės saugojimą, tiek negimusios, tiek gimusios. [...] tiek prieš eutanaziją. [...] Atstovai yra ne konkrečiai iš mūsų organizacijos, bet iš bendradarbiaujančios su mumis organizacijos.“ (NVO6) Šioje situacijoje vis tik galima įžvelgti gana aiškų nesidomėjimą arba tik itin menką domėjimąsi tikrąja šeimos politika ir jos prioritetais. Labiau akcentuojamos bendražmogiškos vertybės, krikščioniškos nuostatos, kurias siekiama apginti, tačiau nesiorientuojama ginti šeimas ir atstovauti joms bei lemti palankių šeimai sprendimų priėmimą šeimos politikoje.

Informantės NVO2, NVO3 ir NVO9 teigė apskritai nedalyvaujančios priimant politinius sprendimus ir atstovaujant šeimų interesams: „Tiesiogiai tai nelabai.“ (NVO2) „Visiškai nedalyvaujam politikoje.“ (NVO3) „Neturime patirties šioje srityje, nes politikoje visiškai nedalyvaujame.“ (NVO9) Tokia pozicija argumentuojama organizacijos mažumu, laiko neturėjimu, nes dirbant su konkrečia socialinės rizikos šeimų grupe domėjimasis „normalių šeimų“ politika organizacijai nėra aktualus. Taip tarsi parodoma, kad šeimos politika neturi nieko bendra su šeimos sunkumais. Tam netinkamą pavyzdį, tikėtina, rodo pati valstybė, kuri šeimos politiką daugiausia praktiškai sutapatina su socialiai remtinų asmenų politika.

Taigi NVO dalyvavimas priimant šeimai svarbius politinius sprendimus, šio socialinio instituto interesų atstovavimas politikos lygmeniu, siekiant užtikrinti geresnes klientų gyvenimo ir savo veiklos sąlygas, yra traktuojamas dažniausiai kaip paslaugų teikimas socialiai pažeidžiamoms šeimoms. Egzistuoja skirtinga dalyvavimo politikos procesuose praktika: nuo aktyvaus dalyvavimo iki visiško nedalyvavimo ir nesidomėjimo viešąja ir socialine politika, skirta šeimai, kai ši atsakomybė skiriama atstovams arba kai visiškai nesikišama ir orientuojamasi tik į socialiai remtinų asmenų politiką ir darbą su tokiomis šeimomis.

NVO žmogiškieji ir finansiniai ištekliai

Tyrimo duomenys rodo, kad NVO teikiamų paslaugų nepakankamumo, šeimų interesų per menko atstovavimo politikos procesuose problema yra susijusi su žmogiškųjų ir finansinių NVO išteklių stygiumi. Nuolatinį darbuotojų tyrime dalyvavusiose NVO yra 2–7, nuolatinų savanorių organizacijose yra 2–130, atsižvelgiant į NVO dydį ir vykdomų veiklų apimtį. Kai kuriose iš NVO taip pat yra ir laikinų savanorių, tik jie dirba prireikus jų organizacijų veikloje. Nepaisant to, jog,

kalbant apie darbuotojų ir savanorių pakankamumą, informantų nuomonės išsiskyrė, tačiau iš esmės visi akcentavo, kad šis stygius turi neigiamą įtaką organizacijos veiklos kokybei (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. NVO žmogiškųjų resursų pakankamumas

Nepakanka darbuotojų ir savanorių	Įmanoma išsiversti su tuo, ką turi
„Trūksta ir savanorių, ir darbuotojų.“ (NVO5)	„Ne, darbuotojų tai nepakanka, bet kadangi nėra didesnio finansavimo, matyt turim dirbt tiek, kiek yra. (NVO2)
„Jei mes kalbėsime apie visą darbo dieną – nuo aštuonių iki penkių, – tada drįsčiau sakyti, kad ne ... jaučiam kartais dar stygių teisininko paslaugų...“ (NVO4)	„Kol kas – taip ... kadangi mūsų pagrindinė strategija nukreipta į paslaugą, kurią teikiame ne mes, o specialistai, ...tai mums kažkokio ypatingo poreikio turėti daugiau savanorių šalia savęs nėra.“ (NVO7)
„Aišku, kad nepakanka.“ (NVO6)	„...manau, kad kiek esam užsibrėžę savo tikslus, tiek pakanka, nes jei nepakanka, tai ieškome.“ (NVO8)
„Trūksta logopedo, trūksta spec. pedagogo, trūksta psichologo didesnio etato.“ (NVO3)	„...dirbam su tuo, ką turim.“ (NVO1) „Taip, pakanka. Nieko netrūksta.“ (NVO9)

Etatinių organizacijų darbuotojų ir (ar) nuolatinių savanorių trūkumas lemia mažesnę paslaugų šeimoms pasiūlą, nei iš tikrųjų egzistuoja poreikis: „...jeigu būtų daugiau darbuotojų, būtų daugiau veiklos“ (NVO1); „...daugiau vaikų galima būtų priimti. Jei dirbtų ne viena socialinė darbuotoja, o dvi, iškart padvigubėtų pagalba. Daugiau vaikų, daugiau šeimų gautų kokybišką paslaugą ir pagalbą. Tai jau ta rizika, kad jūsų, pavyzdžiui, naktį brome su kirvuku neužkirs, dvigubai sumažėja.“ (NVO5)

Empirinio tyrimo duomenimis, savanorių ir nuolatinių darbuotojų trūkumo priežastys yra per menkas visuomenės suinteresuotumas tokia veikla, taip pat lėšų stygius papildomai samdyti darbuotojus: „Kviečiam į mokymus, bet dabar jaučiamas toks apatiškumas, nes kažkaip žmonės nelabai nori įsipareigoti“ (NVO6); „Finansai, lėšų stygius trukdo samdyti daugiau žmonių, kurie pritrauktų daugiau savanorių...“ (NVO5).

Dažnai tyrime dalyvavusių informantų pastebimas neigiamas aspektas – savanoriauti apsisprendusių asmenų nelabai atsakingas požiūris į neatlygintą darbą, kuris pasibaigia pasikeitus savanorio gyvenimo situacijai, išsekus motyvacijai, norams: „...savanoris yra savanoris. Jis šiandien yra, o rytoj galbūt pasikeičia aplinkybės ir jis išeina“ (NVO5); „...savanorių visada trūksta, nes savanoriška veikla visada gali baigtis. Žmogus tau pasakys, kad, va, jam gimė vaikelis ir dabar nebegali tęsti tos veiklos“ (NVO1); „...savanorystė yra toks reikalas, kad jei žmogus išvyksta ar kažkokie pokyčiai jo gyvenime prasideda, tai (...) viskas ir baigiasi“ (NVO7).

Nevyriausybinių organizacijų žmogiškuosius išteklius, jų kiekį, informančių teigimu, riboja ir tai, kad iš LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos iš dalies

finansuojamų projektų mokama tik minimali darbuotojų alga, neatitinkanti ne tik darbuotojo įdirbio, bet ir jo išsilavinimo. Tai neretai lemia darbuotojų ne visą atsidavimą darbui NVO, ieškoma pragyvenimo šaltinio valstybės ar privačiame sektoriuose: „... *tiek ministerijos, tiek savivaldybės finansuojamų atlyginimų dydis yra minimalūs atlyginimai, ir kartais yra taip, kad socialinio pedagogo, baigusio aukštąją mokyklą, ar socialinio darbo padėjėjos, kuri dirba virtuvėje, neturinti jokio išsilavinimo, atlyginimas yra tas pats*“ (NVO3).

Greta minėtų žmogiškųjų išteklių trūkumo, egzistuoja ir finansinių išteklių NVO stygius, lemiantis menką NVO paslaugų plėtrą kokybine ir kiekybine prasme. Dažniausias beveik visų tyrime dalyvavusių organizacijų lėšų šaltinis – valstybė, finansuojanti NVO veiklą įgyvendinant projektus (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. NVO gaunamų lėšų, skirtų veiklai, šaltiniai (pagal empirinio tyrimo duomenis)

Informantas	Valstybės rėmimas vykdamas projektus ir paslaugas	Gyventojų pajamų mokesčiai	Privatūs rėmėjai (asociacijose ir nario mokesčiai)	Vyskupijos (bažnyčios) skiriama parama	Užsienio rėmėjai	Lėšos iš mokamų paslaugų arba aukos už paslaugas
NVO1	Yra	Yra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra
NVO2	Yra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra
NVO3	Yra	Nėra	Nėra	Nėra	Yra	Nėra
NVO4	Yra	Yra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra
NVO5	Yra	Yra	Nėra	Nėra	Yra	Nėra
NVO6	Yra	Yra	Nėra	Nėra	Yra	Nėra
NVO7	Nėra	Yra	Nėra	Nėra	Yra	Nėra
NVO8	Yra	Yra	Nėra	Nėra	Yra	Nėra
NVO9	Yra	Yra	Nėra	Nėra	Yra	Nėra

Yra

Nėra

Bandoma įvesti

Apžvelgiant tiriamųjų organizacijų savarankišką indėlį į kokybiškai ir platesnei veiklai reikalingų lėšų paieškas, matomas vangumas ir laiko neskyrimas šiai veiklai. Daugelis informančių iš NVO ir atstovaujančių valstybės sektorių prastą organizacijos finansinę padėtį mato kaip kliūtį, trukdančią kokybiškai teikti paslaugas, pritraukti į organizacijas daugiau darbuotojų, kurių reikia išylančiam paslaugų poreikiui patenkinti.

Taigi per menkas NVO įdirbis ir aktyvumas savarankiškai ieškant finansinių išteklių stabdo paslaugų plėtrą, daro įtaką jų kokybei. Paslaugų šeimai poreikis yra didesnis už šiuo metu egzistuojančią pasiūlą. Taip pat būtina akcentuoti, jog be būtinybės pasirūpinti jau susidūrusiomis su sunkumais šeimomis, egzistuoja ir prevencijos poreikis, t. y. reikia apsaugoti visas šeimas nuo susidūrimo su materialinėmis, socialinėmis problemomis. Šiam poreikiui tenkinti ir prevencijai vykdyti nei NVO, nei pati valstybė neskiria pakankamai dėmesio, nes reikia skirti

arba ieškoti papildomo finansavimo. Tai daryti valstybė ekonomiškai nepajėgi, o NVO teigia, kad neturi tam pakankamai žmogiškųjų resursų.

Išvados

1. Norint pasiekti kiek galima kokybiškesnę, efektyvesnę šeimos politikos priemonių poveikį ir rezultatą, į šį procesą tikslinga įtraukti NVO, kurios padėtų šeimos politiką įgyvendinti kuo skaidriau, kokybiškiau, nes geriau žinotų asmenų ir jų šeimų problemas bei gebėtų objektyviau nustatyti priemonių spręsti sunkumus pobūdį ir poreikį. NVO, profesionaliai ir aktyviai dalyvaudamos šeimos politikos formavimo ir įgyvendinimo procese, gali daryti įtaką svarbiems šios srities sprendimams, rekomenduoti keisti, koreguoti netinkamas, nepakankamas priemones ir taip išvengti neefektyvių politikos priemonių įgyvendinimo. NVO dalyvavimas valstybinės šeimos politikos įgyvendinimo procese, siekiant paversti šio sektoriaus organizacijas lygiavertėmis valstybinio sektoriaus partnerėmis, tampa svarbiu veiksniu gerinant socialinės rizikos šeimų gyvenimo sąlygas, plečiant jų savarankiškumo galimybes, skatinant visos visuomenės įsitraukimą į trečiojo sektoriaus aktyvią veiklą. Tai valstybei naudinga ekonominiu, socialiniu, politiniu aspektais.

2. Skiriami tokie NVO veiklos, susijusios su paslaugomis, teikiamomis labiausiai orientuojantis į socialinės rizikos šeimas, ypatumai: konsultacijų klientams ir materialios pagalbos teikimas, įvairių įgūdžių ugdymo, tobulinimo, socializacijos, gebėjimo orientuotis, prisitaikyti, jaustis visaverčiu visuomenės nariu mokymas vykdant NVO praktinę veiklą. Pagrindinės NVO veiklos šeimos gerovės srityje problemos yra žmogiškųjų išteklių stygius. NVO veiklą, jų paslaugų plėtrą riboja ir finansinių išteklių stoka dėl to, kad menkai dėmesio skiriama lėšų, organizacijos ir jos veiklos rėmėjų paieškai, silpna iniciatyva šioje srityje.

3. NVO vaidmuo įgyvendinant valstybinę šeimos politiką yra nevienareikšmiškas, t. y. jis ypač reikšmingas siejant šių organizacijų veiklą su pagalba socialinės rizikos šeimoms, socialiai remtiniems asmenims ir jų šeimoms, tačiau labai menkas minėtoms socialinėms grupėms nepriskiriamų šeimų gyvenime dėl to, kad per menkai NVO dėmesio skiriama valstybės nefinansuojamai ar itin mažai finansuojamai veiklai vykdyti.

Literatūra

1. Beneševičiūtė I. Įgalinančio dialogo poreikis ir patirtis plėtojant socialines paslaugas nevyriausybinėje neįgaliųjų organizacijoje. *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*, 2013, 11 (1), 157–182.
2. Bučaitė-Vilkė J.; Purvaneckienė G.; Vaitkevičius R.; Tereškinas A. *Lyčių politika ir gimstamumo ateitis*. Kaunas: VDU, 2012.
3. Česnuitytė V. Šeimos samprata: Lietuvos gyventojų subjektyvus požiūris. *Socialinis darbas. Mokslo darbai*, 2012, 11 (2), 257–270.

4. Gauthier, A. Public policies affecting fertility and families in Europe: *Annual Seminar 2000: Low Fertility, Families and Public Policies*. Sevilla (Spain), 2000, 15–16 September.
5. Gvaldaitė L. Subsidiarumas šeimos politikoje: Lombardijos (Italija) modelis. *Tiltai*, 2012, 1, 175–195.
6. Gvaldaitė L.; Kirilova A. Subsidiarumo apraiškos ir perspektyvos šeimos politikoje Lietuvoje. *Tiltai*, 2014, 1, 249–273.
7. Jančaitytė R. Šeimos politikos institucionalizavimas: požiūriai ir vertinimas. *Socialinis darbas*, 2008, 7 (2), 44–50.
8. Jančaitytė R. Šeimos politikos formavimo problemų analizė. *Socialinių mokslų studijos*, 2010, 3 (7), 81–96.
9. Jančaitytė R. Pilietinės visuomenės vaidmuo priimant šeimos politikos sprendimus. *Socialinis darbas*, 2011, 2, 289–300.
10. Jurkuvienė R. Pozityvų šeimos įvaizdį ir šeimos savivertę padedantys kurti veiksniai (detali situacijos analizė). Tyrimo ataskaita, 2008. Prieiga internete: http://www.mususeima.lt/uploads/documents/pozityv_eimos_vaizd_skatinantys_veiksniai.pdf [žiūrėta 2014 07 20].
11. Kavoliūnaitė-Ragauskienė E. Viešosios šeimos politikos realumas: galimybės nustatyti priemonių ryšį su rezultatu. *Teisės problemos*, 2011, 3 (73), 39–76.
12. Kavoliūnaitė-Ragauskienė E. Viešosios šeimos politikos kūrimo ir įgyvendinimo problemos Lietuvoje. *Teisės problemos*, 2012, 1 (75), 5–65.
13. Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. birželio 3 d. nutarimas Nr. X–1569 „Dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=5477&p_k=1 [žiūrėta 2014 07 28].
14. Marcinkevičiūtė G.; Balžekienė A. Lietuvos ir Nyderlandų šeimos politikos priemonių ir jų prieinamumo lyginamoji analizė. *Viešojo politika ir administravimas*, 2014, 13 (1), 80–94.
15. Maslauskaitė A. Šeima ir šeimos politika: patirtis ir neokonservatyvios politikos gairės. Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2005 a.
16. Maslauskaitė A. Lietuvos šeima: tarp rinkos ir politikos. Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2005 b.
17. Maslauskaitė A. Lietuvos šeima ir modernybės projektas: prieštaros bei teorizavimo galimybės. *Filosofija. Sociologija*, 2010, 21 (4), 310–319.
18. Miginis N.; Ulozas M. Tarpžinybinis bendradarbiavimas nacionaliniu lygmeniu jaunimo politikos srityje (jaunimo reikalų departameno prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakomojo tyrimo ataskaita). Vilnius, 2013. Prieiga internete: http://ijpp.lt/file/TB_ANALIZE.pdf [žiūrėta 2014 07 04].
19. Mitrikas A. Šeimos gyvenimas: vertinimai ir tikroji padėtis. *Kultūrologija*, 2006, 13, 154–182.
20. Navaitis G. Požiūris į valstybės paramos šeimai veiksmingumą. *Socialinis darbas*, 2007, 6 (1), 44–48.

21. Pivorienė J.; Abeciūnaitė B. Individualaus ir grupinio socialinio darbo metodų derinimas dirbant su vaikais iš rizikos šeimų vaikų dienos centruose. *Socialinis darbas*, 2010, 9 (2), 40–47.
22. Rostgaard, T. Family Support Policy in Central and Eastern Europe – A Decade and a Half of Transition. UNESCO Education Sector, 2003. Prieiga internete: <http://www.forumdafamilia.com/arquivo/familia/unescfamily04.pdf> [žiūrėta 2015 02 04].
23. Sagatys G. The Concept of Family in Lithuanian Law. *Jurisprudencija*, 2010, 1 (119), 181–196.
24. Snieškienė D. Ar pakankamos prielaidos šeimos politikos revoliucijai? *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2004, 3, 113–116.
25. Socialinis pranešimas 2012–2013. *Socmin.lt*, 2013. Prieiga internete: http://www.socmin.lt/public/uploads/707_socpranesimas2012-2013.pdf [žiūrėta 2014 07 18].
26. Stankūnienė V.; Jonkarytė A.; Mikulionienė S.; Mitrikas A. A.; Maslauskaitė A. *Šeimos revoliucija? Iššūkiai šeimos politikai*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2003.
27. Stankūnienė V.; Jasilionienė A.; Jančaitytė R. *Šeima, vaikai, šeimos politika: modernėjimo prieštaros*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2005.
28. Stankūnienė V.; Jasilionis D. *The Baltic Countries: Population, Family and Family Policy*. Vilnius: Institute for Social Research, 2009.
29. Šeimos politika. *Socmin.lt*. Prieiga internete: <http://www.socmin.lt/lt/seima-ir-vaikai/seimos-politika.html> [žiūrėta 2014 07 28].
30. Šilinskytė A. Nevyriausybių organizacijų veikla ir vaidmuo Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 2013, 12 (2), 326–338.
31. Štuopytė E. Savanorių mokymasis vykdamas socioeducacinę veiklą nevyriausybinesse organizacijose. *Socialiniai mokslai*, 2010, 2 (68), 123–130.
32. Zaleskienė I.; Matulevičiūtė G. Nevyriausybių organizacijų veiklos ypatumai, teikiant paslaugas specialiujų poreikių turintiems asmenims ir jų šeimoms. *Socialinio darbo tyrimai ir aktualijos. Tėstinis mokslo straipsnių leidinys*, 2013, Nr. 2, 102–116.

Jurgita Vorevičienė, Eglė Butkevičienė

The Role of Non-governmental Organizations in Implementation of Family Policy in Lithuania

Abstract

The article analyzes the role of non-governmental organizations (NGOs) in the implementation of the Lithuanian family policy, focusing on the analysis of activities and problems that NGOs face seeking the family well-being and strengthening of the family institution. Such analysis is relevant because since the much-needed civic initiatives in the field of family welfare are missing, NGOs involvement in implementation of family policies has not been studied enough. In order to investigate the role of NGOs, which they perform participating in the implementation of Lithuanian family policy, the main question of this article has been focused on the activities that NGOs are involved in regarding family welfare

and strengthening of the family institution, and problems that NGOs encounter in carrying out such activities.

Jurgita Vorevičienė – Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto Socialinės politikos studijų programos absolventė, magistrė.

E. paštas: jurgita.j.voreviciene@gmail.com

Eglė Butkevičienė – Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto Viešosios politikos ir administravimo instituto docentė, socialinių mokslų daktarė.

E. paštas: egle.butkeviciene@ktu.lt

Jurgita Vorevičienė has a Master degree in Social Policy and is a graduate of the Institute of Public Policy and Administration, Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

E-mail: jurgita.j.voreviciene@gmail.com

Eglė Butkevičienė, Doctor of Social Sciences, is an Associate Professor at the Institute of Public Policy and Administration, Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

E-mail: egle.butkeviciene@ktu.lt

Straipsnis įteiktas redakcijai 2015 m. vasario 27 mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2015 m. kovo mėn.